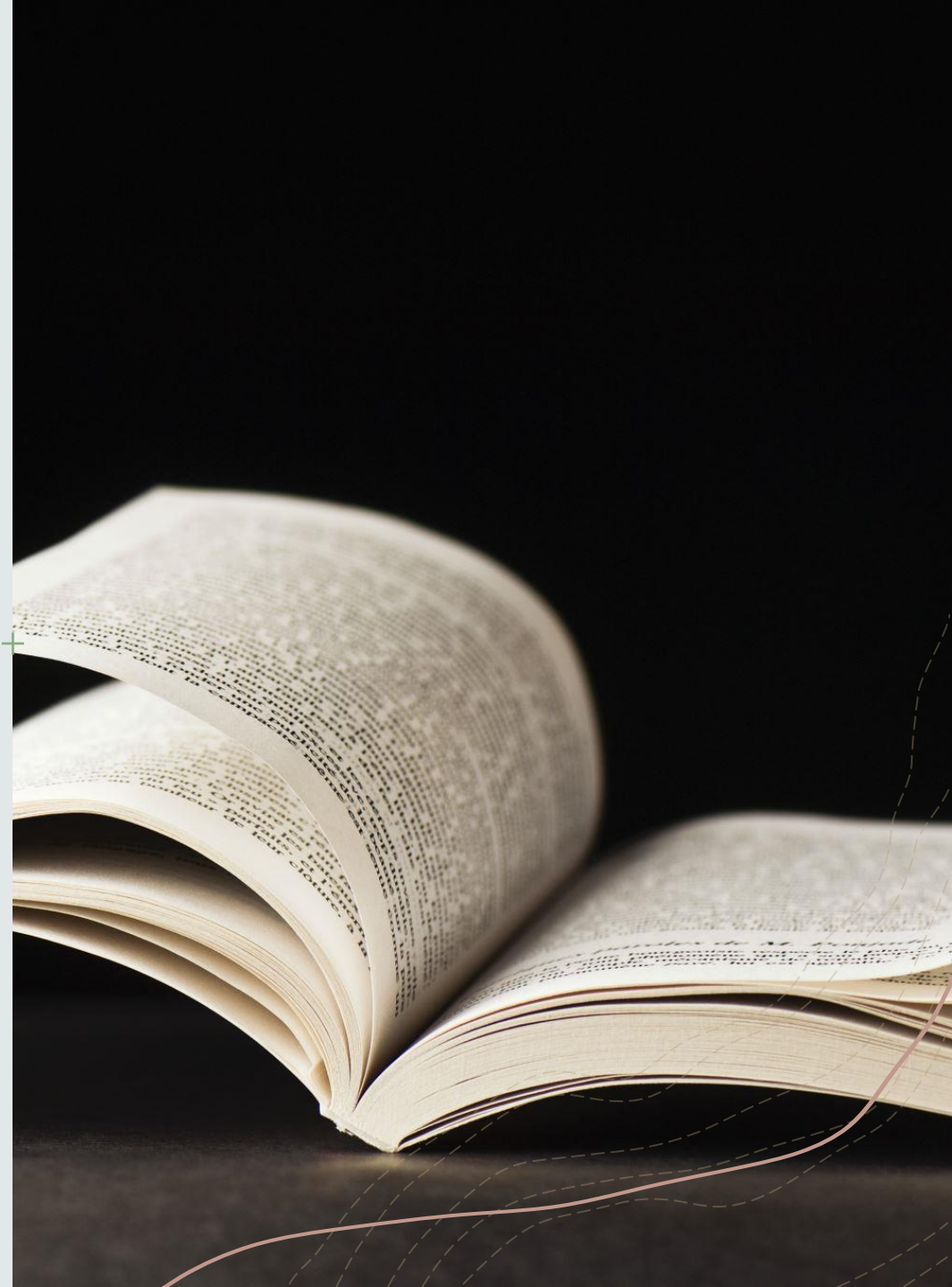

Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024

Oppfølging av regjeringens langtidsplan for
forskning og høyere utdanning 2023-2032

*Vidar Røeggen
Universitets- og høyskolerådet*

Felles initiativ fra UHR og FFA

- + Problematiserer at overgangsavtalene ikke fungerer etter intensjonen
- + Avtalene har utvilsomt bidratt til at norske forskere i langt større grad enn tidligere publiserer åpent.
- + Men, avtalene har ikke bidratt til at forlagene har gått over til åpen publisering (ikke reelle overgangsavtaler).
- + Som resultat kan norske forskere snart stå i en situasjon der vi ikke lenger oppfyller stadig sterkere krav nasjonalt og internasjonalt om å publisere åpent.
- + Etterlyser en strategi for hva slags situasjon man ser for seg etter en overgang og hvordan bør og kan et fremtidig tidsskriftmarked se ut?
- + UHR og FFA foreslår derfor at myndighetene nedsetter et utvalg med representanter fra UHR og FFA som får som mandat å presisere regjeringens nasjonale mål og retningslinjer

Oslo, 11.05.2022

Nasjonal strategi for åpen publisering etter 2024

Regjeringen fastsatte i 2017 mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler. Her ble fastslått at regjeringens mål er at alle norske vitenskapelige artikler finansiert av offentlige midler skal være åpent tilgjengelige innen 2024. Som ledd i oppfølging av dette sluttet Forskningsrådet seg i 2017 til Plan S, der det stilles strenge krav til at forskningsresultater gjøres umiddelbart tilgjengelige.

Et viktig ledd i oppfølging av dette har vært nasjonale forlagsforhandlinger der det har vært inngått publisering og les-avtaler som skulle fungere i en overgangsperiode fram til 2024.

Nå ser vi at disse avtalene ikke gir en full overgang slik det var intendert. Det er dessuten ingen klar strategi for hva slags situasjon man ser for seg etter en overgang, hvordan kan og bør et framtidig tidsskriftmarked se ut. Vi ber derfor om at det settes ned et utvalg for å presisere nærmere hva de nasjonale målene bør innebære for perioden etter 2024.

Svar på brev fra Forskningsinstituttene fellesarena og Universitets- og høyskolerådet om Nasjonal strategi for åpen publisering

Forskningsrådet vil takke for initiativet fra Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) og Universitets- og høyskolerådet (UHR) om å initiere dialog om hva de nasjonale målene for åpen tilgang til vitenskapelige artikler vil innebære etter 2024 (brev 11.05.22). Spørsmålene FFA og UHR reiser kan ikke løses av en nasjonal alene og det er flere aspekter nasjonalt og internasjonalt som er av relevans for en diskusjon om publiseringslandskapet etter 2024, blant annet:

Regjeringen følger opp initiativet fra UHR og FFA

- + «Regjeringen ber HK-dir, Sikt og Forskningsrådet bistå forskningsinstitusjonene med å utarbeide en strategi for norsk vitenskapelig publisering etter 2024 og en plan for å nå målene i en slik strateg»
- + (Meld. St. 5 (2022-2032) Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032)

Mandat for arbeidet

- + I Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032 ønsker regjeringen å "be HK-dir, Sikt og Forskningsrådet om å bistå forskningsinstitusjonene med å utarbeide en strategi for norsk vitenskapelig publisering etter 2024 og en plan for å nå målene i en slik strategi".
- + Det er samtidig viktig å presisere at det er institusjonene som er ansvarlige for å gjøre strategiske beslutninger med tanke på ulike måter å oppnå kravet om åpen tilgjengelighet på, basert bl.a. på institusjonenes egenart. Det er ikke gitt at alle institusjoner bør eller kan følge samme spor.
- + Oppdraget over må derfor forstås som formuleringen av et sett med anbefalinger som trekker i ønsket retning, der ulike institusjoner kan trekke på ulike anbefalinger for å oppnå ønsket målsetning.

Arbeidsform

- + For å svare på bestillingen i LTP og initiativet som ble igangsatt av UHR og FFA er det nedsatt en referansegruppe og en arbeidsgruppe bestående av representanter fra UHR, FFA, RHFene, SIKT, HK-dir og Forskningsrådet.
- + En mindre arbeidsgruppe skal utarbeide forslag til strategiske dokumenter som kan diskuteres i en større referansegruppe bestående av deltagere fra UH-institusjonene gjennom universitets- og høyskolerådet (UHR), deltagere fra forskningsinstituttene gjennom Forskningsinstituttenes fellesarena (FFA), De regionale helseforetakenes strategigruppe for forskning (RHF), SIKT, HK dir. og Forskningsrådet.

Vi følger opp langtidsplanen

Referansegruppe

+ Lars Holden (FFA), Tanja Storsul (FFA), Agnes Landstad (FFA), Åse Gornitzka (UHR), Mathilde Skoie (UHR), Ragnar Lie (UHR), Vidar Røeggen (UHR), Katrine Weisteen Bjerde (HK-dir), Kristin Selvaag, Lars Wenaas (SIKT), Nina Karlstrøm (SIKT), Tove Klæboe Nilsen (RHF), Johannes Waage Løvhaug (Forskningsrådet), Espen Sandøe Karlsen (Forskningsrådet) og Marte Qvenild (Forskningsrådet).

Arbeidsgruppe

+ Lars Holden (FFA), Mathilde Skoie (UHR), Vidar Røeggen (UHR), Katrine Weisteen Bjerde (HK-dir), Lars Wenaas (SIKT), Pål Bakke (RHF), Johannes Waage Løvhaug (Forskningsrådet), Espen Sandøe Karlsen (Forskningsrådet) og Marte Qvenild (Forskningsrådet).

Hvor skal vi?

Arbeidsgruppen skal bistå fagmiljøene med å formulere en målsetning for ønsket situasjon etter 2024, og anbefalinger som skal bidra til å oppnå ønsket situasjon.

«Hvordan kommer vi lettest til et publiseringslandskap der alle forskere har lik tilgang til å publisere og alle har lik tilgang til å lese resultatene fra offentlig finansiert forskning? Vi ønsker et mangfold av publiseringskanaler og -tjenester av høy kvalitet som sikrer åpen tilgang til forskningen. Kostnadene skal stå i et rimelige forhold til publiseringsarbeidet hos utgiver».

Den internasjonale konteksten

Vitenskapelig publisering er internasjonal, og utfordringer med å nå målet om åpen tilgang til vitenskapelig artikler i Norge må forholde seg til hva som skjer i andre land og i overnasjonale organer, spesielt EU.

Rådet for den europeiske union er bekymret for utviklingen med økende kostnader knyttet til vitenskapelig publisering i sine rådskonklusjoner. Her påpekes det at

kostnadene ved publisering må reflektere de faktiske publiseringstjenestene som tilbys

viktigheten av å støtte ikke-kommersielle publiseringsmodeller med åpen tilgang som hverken krever gebyrer fra forfattere eller lesere (for eksempel Open Research Europe)

Den internasjonale konteksten forts...

- cOAlition S annonserte i januar 2023 at finansiører som bruker sin finansielle støtte til publiser- og les-avtaler vil avslutte dette etter 2024. Men;
 - nasjonale konsortier og institusjoner kan fremdeles fremforhandle PAR-avtaler etter 2024. Dette vil fremdeles være i tråd med kravene i Plan S
 - Forhandlingskonsortier oppfordres til å inkludere krav om pristransparens og at utgivere tillater bruk av rettighetsstrategien
 - Forskningsrådet dekker kostnader til åpen publisering av artikler som del av de indirekte kostnadene (overhead) til institusjoner hvor forskeren er ansatt.
 - Overheaden fra Forskningsrådet til institusjonene kan fremdeles benyttes til å dekke utgifter til PAR-avtaler siden disse i tråd med Plan S

A closer look at Open
Access to research
publications in
European universities
Follow-up to the 2020-21 EUA
Open Science survey

Wais, Stephane Berghmans and Vinciane Gaillard

2022

2015-2020

Articles in Journals (GOA6)

Hva vet vi?

Overgang til åpen publisering i Norge

Status for åpen publisering og
kartlegging av kostnader

av
Nina Karlstrøm, Unit
Lars Wenaas, Unit
Vidar Røeggen, Universitets- og høyskolerådet

Arbeidsn
2022

Endringer i publiseringslandskapet og konsekvenser for publiserings- indikatoren

Rapport til Det nasjonale publiseringsutvalget

Gunnar Sivertsen

NIFU

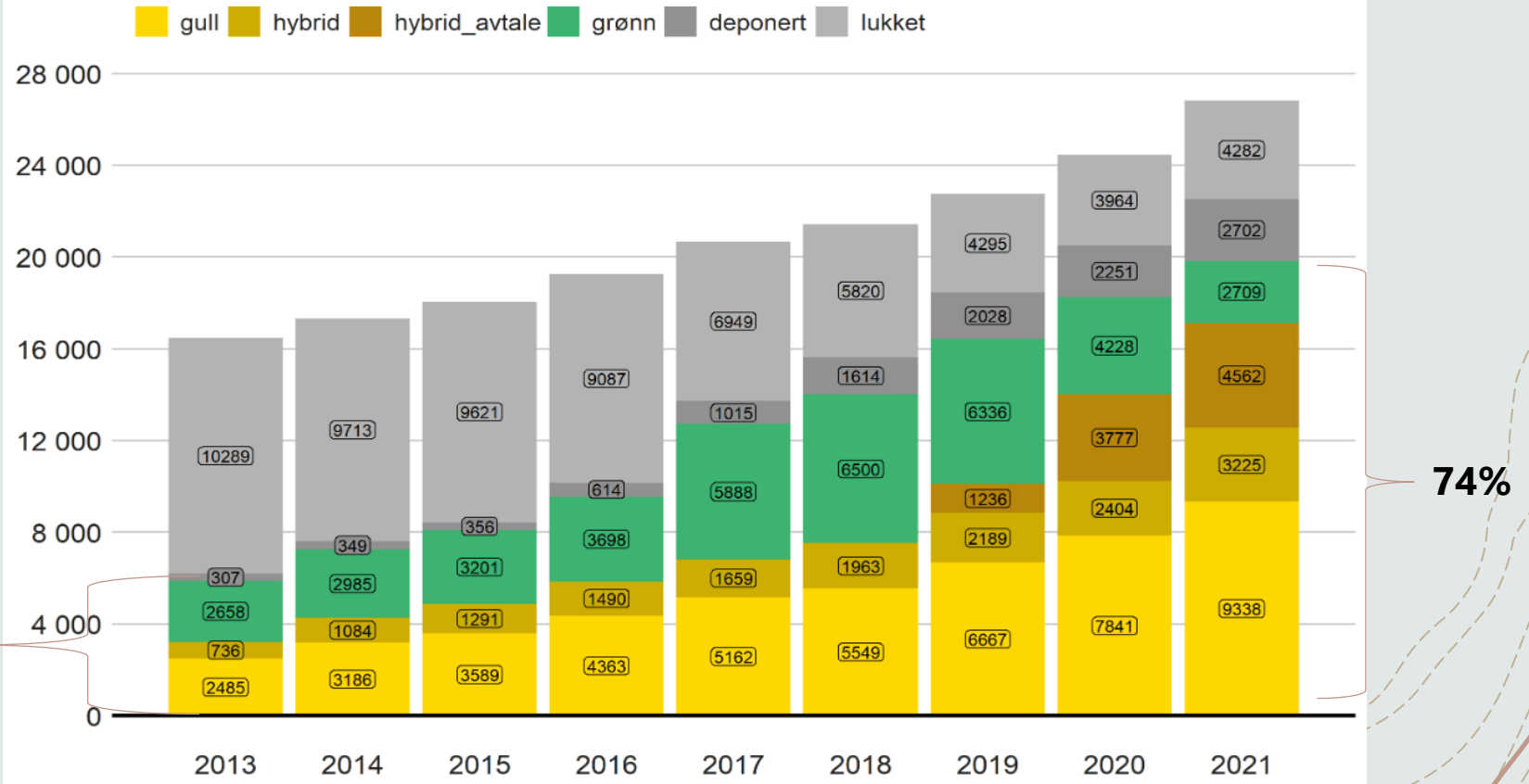
Hva er status i Norge?

(2021: **74 %** av de norske publikasjonene er åpne på publiseringstidspunktet)

36 %

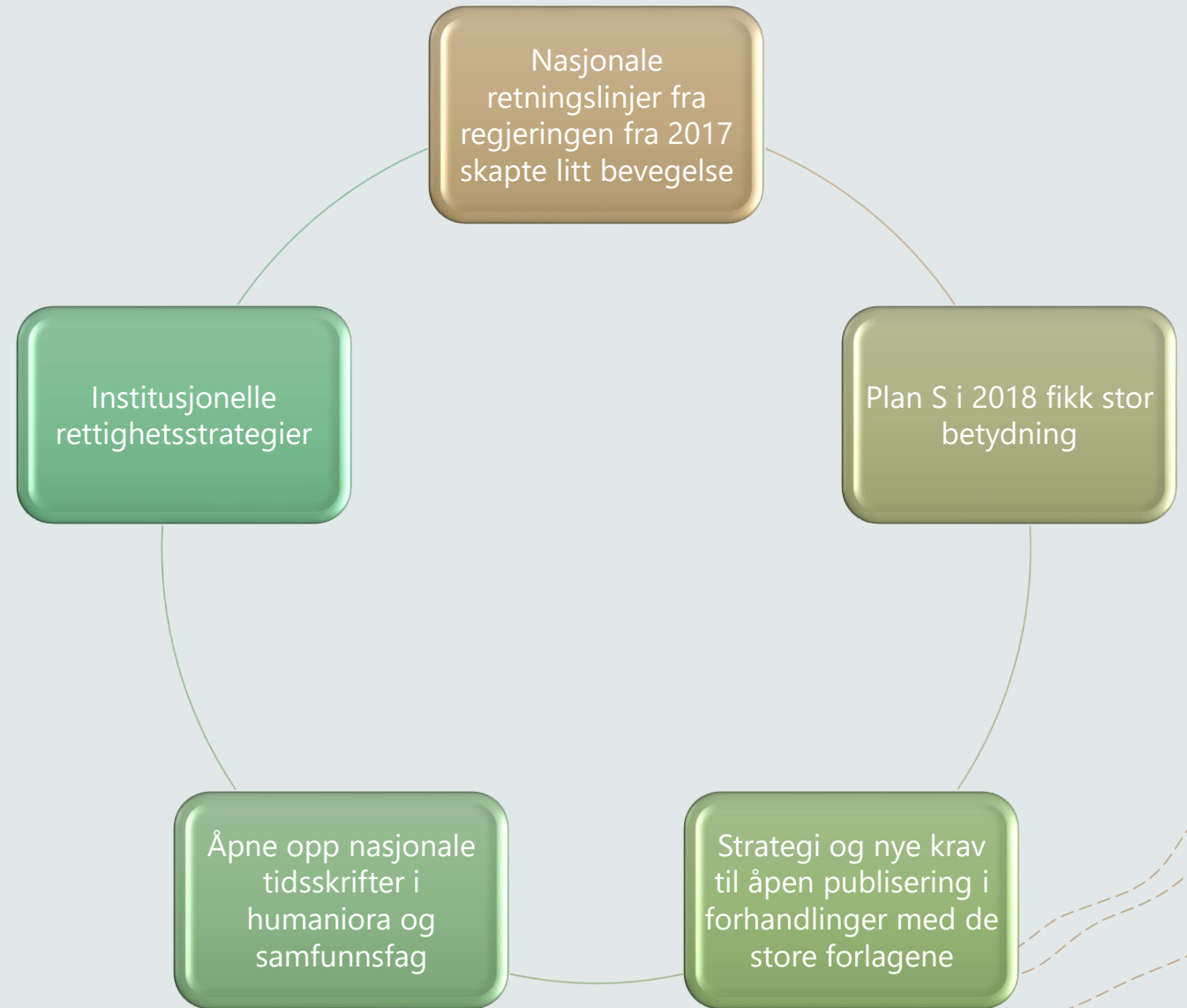
Distribusjon av åpen tilgang-artikler

NVI - 2013-2021

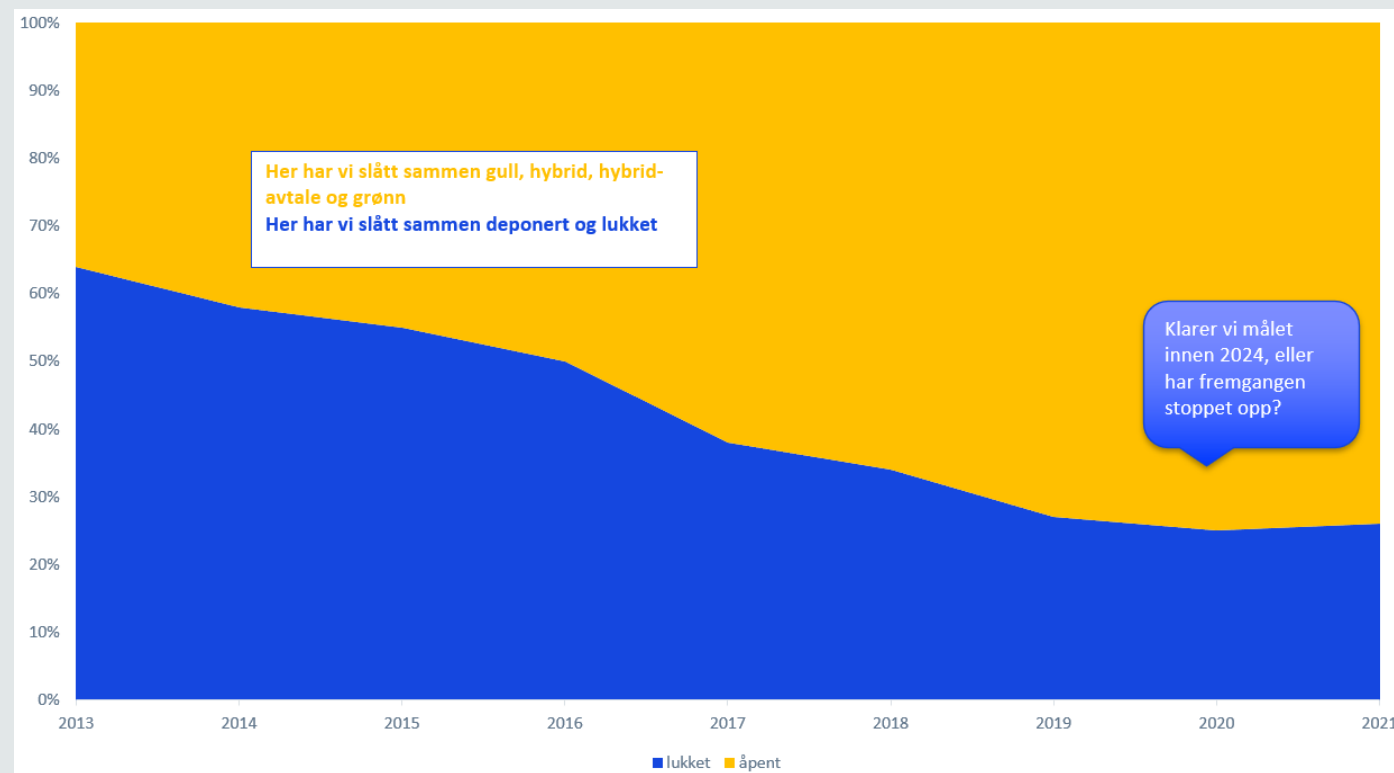

Kilde: <https://www.openscience.no/oa-barometer>

Hva skyldes fremgangen?

Når vi målene våre?

Involvering våren 2023

UHR (Styret, UHR-Forskning og UHR-Bibliotek)

Forskningsinstituttene Fellesarena (FFA)

De regionale helseforetakenes strategigruppe for forskning

Det nasjonale publiseringsutvalget

- Publiseringsutvalget for humaniora
- Publiseringsutvalget for samfunnsfag
- Publiseringsutvalget for MNT-fag
- Publiseringsutvalget for medisin

Forhandlingsrådet (SIKT)

BOTT - bibliotekdirektørene

Akademiet for yngre forskere (AYF)

Bred runde med innspill (sendes ut 15. juni med svarfrist 15. sept.)

Målet er å komme med konkrete anbefalinger

- + Regjeringens nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler fra 2017 ligger fast, men strategien for norsk vitenskapelig publisering etter 2024 skal komme med konkrete anbefalinger om hvordan målene kan nås og en "arbeidsdeling" mellom ulike aktører.
- + Anbefalingene skal peke ut kursen i en ønsket retning, hvor institusjoner vil fokusere på ulike anbefalinger i arbeidet med å nå ønsket målsetning ut i fra egen profil.